

Nekrológy a spomienky

Slovenskú botanickú komunitu navždy opustila významná múzejníčka RNDr. Viktória Urbanová, CSc. (*3. 12. 1946 – †14. 1. 2024)

Nikto z nás nie je dostatočne pripravený prijať správu o úmrtí blízkeho človeka, nebolo tomu inak ani teraz, keď sme sa dozvedeli, že 14. januára 2024 nás prakticky náhle opustila dlhoročná členka Slovenskej botanickej spoločnosti – RNDr. Viktória Urbanová, CSc. Bol to smutný okamih v každodenných povinnostiach.

Len nedávno oslavovala svojich 77 rokov, plnosť života. Narodila sa 3. decembra 1946 v Žiline ako tretie dieťa v rodine železničiara. Tu prežila detstvo i čas dospievania so sestrou a bratom. V rokoch 1952 – 1963 absolvovala v Žiline základnú i strednú školu s maturitou. Po maturite nastúpila na Prírodovedeckú fakultu UK v Bratislave, ktorú ukončila záverečnými skúškami a obhajobou diplomovej práce. V auguste nastúpila na študijný pobyt na Botanický ústav SAV v Bratislave na

Oddelenie geobotaniky, kde pobudla veľmi krátko. Už v roku 1969 sa opäť vracia do Žiliny, keď pozitívne zareagovala na uvoľnené miesto botanika v Považskom múzeu. V aspirantúre pokračovala na Botanickom ústave externe a kandidátsku dizertačnú prácu obhájila roku 1978. Ešte predtým v r. 1975 získala titul RNDr.

Príchodom do Považského múzea začala Viktória Urbanová písať dejiny botanickej sekcie múzea, ako jej prvá interná botanička a neskôr dejiny Prírodovedného oddelenia, ktorého bola dlhoročnou vedúcou. Od svojho nástupu sa zúčastňovala na základných botanických výskumoch v regióne. V tom období prebiehalo mapovanie druhovej skladby a charakteristika stavu najhodnotnejších prírodných území, ktoré bolo nevyhnutným predpokladom vyhlásenia chránených území a následnej praktickej ochrany. Od roku 1970 do roku 2012 zrealizovala množstvo terénnych výskumov a inventarizácií. Jednalo sa o výskum rastlinných spoločenstiev maloplošných chránených území NPR Súľovské skaly, NPR Rozsutec, NPR Chleb, NPR Choč, NPR Suchý, NPR Prípor, PR Šujské rašelinisko, PP Krasniansky luh, PP Výchylvské skálie, NPR Manínska tiesňava, PR Slnčné skaly, PR Polková, PP Bôrická mláka, NPR Kľak. Viaceré aplikované výskumy uskutočnila aj vo veľkoplošných chránených územiach Národný park Malá Fatra a Národný park Muránska planina. Floristický a fytoecologický výskum realizovala na viacerých lokalitách na Kysuciach, najmä v Kysuckej vrchovine a v Kysuckých Beskydách. Skúmala rastlinné spoločenstvá v Gaderskej a Blatnickej doline. Zaoberala sa štúdiom antropických vplyvov na nelesné ekosystémy v Malej Fatre, charakteristikou vegetácie mesta Rajec a blízkeho okolia, zúčastnila sa mapovania mokradí v okrese Žilina a v dolinách západnej časti Lúčanskej Fatry.

Zaoberala sa štúdiom brehových porastov Váhu, mapovala travinnú vegetáciu v Žilinskej kotline a v Turzovskej vrchovine, mapovala invázne a nepôvodné druhy v okrese Žilina a v rokoch 2004 a 2006 sledovala populačnú biológiu druhu *Drosera anglica* na lokalite Uhoľníky. Ako vidieť, jej zameranie bolo veľmi všestranné. Spolupracovala pri riešení rezortnej úlohy SNM Bratislava „Jednotná terminológia, klasifikácia a metodika opisu prírodovedných zbierok v múzeách“. Spolupracovala tiež na prieskumoch flóry a vegetácie 11 obcí žilinského regiónu (Bytča, Horný a Dolný Hričov, Kolárovice, Krasňany, Rosina, Stráňavy, Strečno, Teplička nad Váhom, Trnové, Turzovka, Veľké Rovné). Výsledky terénnych výskumov rastlinstva severozápadného Slovenska publikovala v 80 odborných a vedeckých prácach v recenzovaných monografiách, zborníkoch, popularizačných článkoch a rôznych správach, čo svedčí o jej cieľavedomej, systematickej a erudovanej práci pri získavaní údajov o floristickej a vegetačnej diverzite zbernej oblasti Považského múzea (Pozri zoznam).

Dôležitou prácou v múzeu je prezentačná činnosť formou výstav. Výstavy boli často zavŕšením dlhoročných výskumov a poukazovali na lokálne prírodné hodnoty. Po skončení inventarizácie bola v roku 1974 otvorená v Budatínskom hrade výstava „45 rokov Štátnej prírodnej rezervácie Súľovské skaly“ a o tri roky neskôr „Štátna prírodná rezervácia Rozsutec“. Vysokú návštevnosť zaznamenala v roku 1979 výstava „Chránené územia a prírodné výtvory okresu Žilina“. Od roku 1972 prebiehali okrem iného aj prípravy prírodovednej expozície v kaštieli v Krasňanoch, ktorá bola otvorená 23. júna 1982 s názvom „Príroda severozápadného Slovenska“. Autorský kolektív tvorila Viktória Urbanová (botanika), Juraj Galvánek (geológia), Vladimír Straka a Ján Obuch (zoológia). Expozícia patrila svojim prevedením k pokrokovým prírodovedným expozíciám. Rozkladala sa na ploche 350 m² a bola rozdelená na 4 časti: geologickú, botanickú, zoológickú a časť venovanú ochrane prírody. Prvú botanicky zameranú výstavu realizovala v roku 1987 pod názvom „Liečivé rastliny“ a po nej nasledovali mnohé ďalšie. Výstavná činnosť Viktórie Urbanovej, kde prezentovala svoje odborné znalosti a cit pre krásu, bola naozaj bohatá (Pozri zoznam).

V rokoch 1999 – 2009 každoročne organizovala populárne podujatie „Huby naše hobby“, ktoré spájalo hubársku poradňu, prednášky, besedy a výstavy čerstvých húb. So zanietením a vrelosťou pristupovala k popularizačným a osvetovým podujatiam pre verejnosť. Viedla veľký počet prednášok, besied a exkurzií pre školy a verejnosť. V spolupráci so Slovenským zväzom ochrancov prírody a krajiny spolupracovala na príprave terénnych exkurzií, kurze Mladého ochrancu prírody a pomáhala sprístupňovať náučné chodníky a lokality v regióne. S Centrami voľného času organizovala prírodovedné súťaže pre deti.

Za obdívuhodných 46 rokov pôsobenia v Považskom múzeu Dr. Viktória Urbanová získala akvizíčnou činnosťou do botanického fondu viac ako pätnásťtisíc položiek nižších a vyšších rastlín. Zbierku vybudovala najmä vlastným zberom. Doplnila ju kúpou kolekcií machorastov a lišajníkov, ktoré boli určené poprednými odborníkmi v danej oblasti a sú doteraz vynikajúcim dokladovým, porovnávacím a pracovným materiálom. Fond tvoria prevažne položky z územia severozápadného Slovenska, sú tu však v menšej miere zastúpené aj zbery z iných častí Slovenska i zahraničia. Vo fonde sa nachádzajú viaceré chorologicky významné taxóny, druhy kriticky ohrozené, ohrozené aj chránené. Zbierka obsahuje aj druhy z lokalít, ktoré dnes už neexistujú. V roku 2007 bol vydaný súpis botanických zbierok múzea pod názvom „Botanika. Rastliny v zbierkach Považského múzea“.

Dlhoročná záslužná práca Viktórie Urbanovej na poli prírodovedy v širšom zábere bola ocenená viacerými vyznamenaniami (Zaliberová 2016: Bull. Slov. Bot. Spoločn. 38/2: 336–338).

Milá Viki! Len 9. septembra 2023 sme sa stretli na milej stretávke so spolužiakmi po 55 rokoch od ukončenia vysokoškolského štúdia na PriF UK v Bratislave. Nič nenasvedčovalo tomu, že o pár týždňov budem písať tento nekrológ, ba dokonca, ani Tvoj neplánovaný telefonát z nemocnice pár dní pred Vianocami nič podobné nevestil. Bola to rozlúčka??? Správa o Tvojom odchode v prvých dňoch nového roka ma naozaj zaskočila a veľmi zasiahla! V hlave sa mi spustil film od nášho prvého stretnutia na brigáde v Gajaroch pred vysokou školou, kde sme sa topili v bahne melioračných kanálov lúk Záhoria, pokračoval rôznymi zážitkami na vysokej škole, hlavne na nádherných botanických a zoológických exkurziách po celom Slovensku s výbornými pedagógmi. Nedá sa zabudnúť ani na život na internáte, vtedy ešte aj s poschodovými železnými posteľami. Boli sme známe ako Tri grácie – geobotaničky Ty, Betka a ja! Zažili sme aj pamätný august 1968. Potom sme sa síce rozpchli do rôznych kútov Slovenska, ale my dve sme zostali v celoživotnom osobnom i pracovnom kontakte i na diaľku. Kulisou filmu bol Tvoj neutíchajúci nákazlivý smiech a radosť zo života, za čo som Ti nesmierne vďačná.

Odišiel skromný, húževnatý, pracovitý človek, na danom mieste a v danom čase prakticky solitér, ktorý zanechal po sebe na poli botaniky hlbokú stopu. Vikinka, milovala si prírodu, ľudí a vážnu hudbu. Spomínam na Teba s láskou, úctou a vďakou, odpočívaj v pokoji!

Marica.

KVETA KICKOVÁ & MARICA ZALIBEROVÁ

Výstavy a expozície

- 1/ 45 rokov ŠPR Súľovské skaly (1974)
- 2/ ŠPR Rozsutec (1977)
- 3/ Chránené rastliny a živočíchy okresu Žilina (1978)
- 4/ Chránené územia a prírodné výtvory okresu Žilina (1979)
- 5/ Expozícia Príroda severozápadného Slovenska (1982)
- 6/ Zo zbierok prírodovedného oddelenia (25 rokov trvania prírodovedného oddelenia) (1984)
- 7/ Príroda Kysúc (1984)
- 8/ Liečivé rastliny (1987)
- 9/ Príroda očami detí (1992)
- 10/ Čo ma zaujalo v múzeu (1993)
- 11/ Pozvánka do chránených území Slovenska (1993)
- 12/ Spleť života lesa (1993)
- 13/ Čo to tu rastie (1996)
- 14/ Huby naše hobby (1999 – 2009)
- 15/ Akvizície – výstava k 60. výročiu PM (2002)
- 16/ Rastliny a živočíchy, potravná ekológia a vzájomné interakcie (2002)
- 17/ Huby sa predstavujú (2003)
- 18/ Žilina v premenách času – príprava scenára k expozícii (2004)
- 19/ Súputníci človeka – invázne druhy (2006)
- 20/ Flóra hradného brala Strečno (2006)
- 21/ Príroda Veľkého Rovného (2008)
- 22/ Jedy v prírode (2009)
- 23/ Mačasúch a iné liečivé byliny (2010)
- 24/ Flóra Súľovských skál (2011)

Bibliografia

1970

Urbanová, V. Vegetačný kryt na deštruovaných pôdach Krivánskej Fatry. Výskumná správa, msc., depon. in VÚLH, Zvolen.

1971

Urbanová, V. Asociácia *Anthoxantho-Agrostietum* (Sillinger 1933 em. Jurko 1969) na území Kysuckej vrchoviny. In Magic, D. (ed.). Zborník predn. zjazdu Slov. Bot. Spoločn., Tisovec, II: 399–415.

1972

Urbanová, V. Floristické poznámky z Eadonhory. Vlastivedný zborník Považia XI: 281–290.

1973

Urbanová, V. Rastlinstvo Kysuckej vrchoviny. In Bulletin zo seminára o ochr. prír., Čadca.

1974

Bosáčková, E., Cvachová, A. & Urbanová, V. Floristický a fytoecnologický náčrt Súľovských skál. In Štollmann, A. (ed.). Súľovské skaly, ŠPR. Monografia Vlastivedného zborníka Považia č.1. p. 177–221.

1975

Badík, M., Štollmann, A. & Urbanová, V. Prírodné prostredie Žiliny. In: Halaj, D., Marsina R. & kol. Žilina, dejiny a prítomnosť. Osveta, Martin. p. 11–22.

Urbanová, V. Pasienkové spoločenstvá Kysuckej vrchoviny. Rigorózna práca, msc., depon. in Prírodovedecká fakulta UK, Bratislava.

1976

Urbanová, V. Bibliografia k flóre zbernej oblasti Považského múzea. Vlastivedný zborník Považia XII: 215–220.

1977

Urbanová, V. Rastlinné spoločenstvá Kysuckých vrchov. Kandidátska dizertačná práca, msc., depon. in ÚEBE SAV, Bratislava.

Urbanová, V. Doterajšie výsledky výskumov ŠPR a CHKO v botanike a podiel múzeí na nich. Múzeum XXII/1: 36–41.

1978

Urbanová, V. Rastlinstvo Žilinského lesoparku. Výskumná správa, msc., depon. in ÚHA, Žilina.

Urbanová, V. Prehľad rastlinných spoločenstiev ŠPR Chleb. Výskumná správa, msc., depon. in Správa CHKO Malá Fatra.

Urbanová, V. Rastlinstvo Bytče a jej okolia. In Kočíš, J. & Churý, S. Bytča 1378–1978. Osveta, Martin. p. 9–14.

1979

Urbanová, V. Múzeum a ochrana prírody. Spravodaj Pov. múzea č. 1. 12 pp.

Urbanová, V. Múzeum a záujmová činnosť. Spravodaj Pov. múzea č. 2.

Urbanová, V. Druhá ochrana rastlín. In Zborník referátov zo seminára ONV OK Žilina.

1980

Cvachová, A. & Urbanová, V. Fytoecenózy vlhkých stanovišť ŠPR Rozsutec. Vlastivedný zborník Považia XIV: 267–277.

Cvachová, A., Urbanová, V. & Škovirová, K. Charakteristika niektorých bezlesných rastlinných spoločenstiev Gaderskej a Blatnickej doliny. Výsk. Ochr. Prír. (Bratislava) 3B: 199–240.

Urbanová, V. Príspevok k rastlinstvu naplavenín vodných tokov na Kysuciach. Správy a informácie Kys. múzea 4: 117–124.

Urbanová, V. Šujské rašelinisko. Návrh na CHN pre KÚ ŠPSOP v B. Bystrici, msc. 10 pp.

1981

- Cvachová, A. & Urbanová, V. Charakteristika bezlesných spoločenstiev Choča. Liptovský vlastivedný zborník 6: 195–212.
- Cvachová, A. & Urbanová, V. Doterajší výskum cievnatých rastlín a vegetácie územia ŠPR Rozsutec. In Janík, M. & Štollmann, A. (eds) Rozsutec, ŠPR. Osveta, Martin. p. 337–341.
- Cvachová, A. & Urbanová, V. Floristicko-fytoocenologická charakteristika a prehľad chránených druhov rastlín ŠPR Rozsutec. In Janík, M. & Štollmann, A. (eds) Rozsutec, ŠPR. Osveta, Martin. p. 342–348.
- Cvachová, A. & Urbanová, V. Spoločenstvá skál, sutín a reliktných borín ŠPR Rozsutec. In Janík, M. & Štollmann, A. (eds) Rozsutec, ŠPR. Osveta, Martin. p. 452–489.
- Mídiariak R. & Urbanová, V. Sutiny a ich vegetácia na území ŠPR Rozsutec. In Janík, M. & Štollmann, A. (eds) Rozsutec, ŠPR. Osveta, Martin. p. 490–507.

1983

- Urbanová, V. Cievnaté rastliny. In Rybecký, M. (ed.) Príručka pre preparátora. Ústredná správa múzeí a galérií, Bratislava. p. 131–141.

1984

- Štollmann, A., Urbanová, V. & Obuch, J. 25 rokov prírodovedných disciplín v Považskom múzeu v Žiline (1957–1982). Múzeum XXIX/2: 47–50.

1985

- Cvachová, A. & Urbanová, V. Vegetačné pomery vybraných lokalít CHKO Muránska planina. Stredné Slovensko 4, prírodné vedy. Zborník Stredoslovenského múzea v Banskej Bystrici, p. 43–81.
- Urbanová, V. Rašelinisko Šuja. Vlastivedný zborník Považia XV: 245–252.
- Urbanová, V. Charakteristika horského jelšového lesa na alúviu Varínky. Podklady k vyhláseniu štúd. plochy, msc., depon. in Správa CHKO Malá Fatra, Gbeľany.
- Urbanová, V. Floristika, lesné a nelesné spoločenstvá okresu. In Pagáč, J. & Vanochová, M., (eds). Príroda okresu Žilina a jej ochrana. Osveta, Martin. p. 58–65.
- Urbanová, V. Druhá ochrana. Rastliny. In Pagáč, J. & Vanochová, M., (eds). Príroda okresu Žilina a jej ochrana. Osveta, Martin. p. 124–127.

1987

- Urbanová, V. Rastlinstvo Hornej Oravy. In Sprivodca CHKO Horná Orava.
- Urbanová, V. & Galvánek, J. Prírodné prostredie múzea kysuckej dediny. Správy a informácie Kysuckého múzea 7: 29–56.

1988

- Urbanová, V. Rastlinstvo Kysúc. In Príroda Kysúc a jej ochrana. Čadca. 106 pp.
- Urbanová, V. Botanická charakteristika Polkových lúk a CHPV Korňanský prameň. Výskumná správa, msc., depon. in CHKO Kysuce.

1989

- Milová, M. & Urbanová, V. Rastlinstvo ŠPR Prípor. Ochrana prírody 10: 291–309.

1991

Urbanová, V. Trávnatobylinné spoločenstvá Štátnej prírodnej rezervácie Suchý v Malej Fatre. Vlastivedný zborník Považia XVI: 181–194.

1992

Urbanová, V. Rastlinstvo Čičmian. In Munková, E. (ed.). Čičmany. Monografia Vlastivedného zborníka Považia 2. Žilina. p. 8–9.

1994

Urbanová, V. Bôriková mláka, floristicko-fytcenologická charakteristika. Výskumná správa, msc., depon. in NP Malá Fatra, Gbeľany.

Urbanová, V. Príspevok k botanickej charakteristike slatinných spoločenstiev v Bystrickej doline na Kysuciach. Vlastivedný zborník Považia XVII: 71–75.

Urbanová, V. & Zaliberová, M. Inventarizácia flóry v záujmovom území pripravovaného Vodného diela Žilina. Vlastivedný zborník Považia XVIII: 77–94.

1995

Urbanová, V. & Zaliberová, M. Trávne spoločenstvá zátopového územia vodného diela Žilina. In Topercer, J. ml. (ed.). Diverzita rastlinstva Slovenska. Zborník zo VI. zjazdu Slov. Bot. Spoločn. pri SAV, Blatnica 6.–10. 6. 1994, Nitra, p. 194–195.

Zaliberová, M. & Urbanová, V. Diverzita synantropnej vegetácie v záujmovom území vodného diela Žilina. In Topercer, J. ml. (ed.). Diverzita rastlinstva Slovenska. Zborník zo VI. zjazdu SBS pri SAV, Blatnica 6.–10. 6. 1994, Nitra, p. 196–198.

1996

Urbanová, V. Hýrov - lokalita so zvyškami slatinných spoločenstiev v Žilinskej kotline. Vlastivedný zborník Považia XVIII: 131–141.

Urbanová, V. Prírodné pomery. In Štanský, P. & Hruška, K. (eds). 640 rokov obce Stráňavy. Edičné stredisko VŠDS, Žilina. p. 5–17.

Urbanová, V. & Kuderavá, Z. Hodnotenie biotických zložiek EFJ – rastlinstvo. In Tóthová, Z., Sabo, P. & Čárska, H. (eds) Ochrana prírody Kysuckého regiónu a spolupráca na jeho trvalo udržateľnom rozvoji. Nadácia IUCN, Svetová únia ochrany prírody Slovensko, Bratislava. p. 65–68.

Urbanová, V. & Zaliberová, M. Rastlinné spoločenstvá v zátopovom území Vodného diela Žilina. Vlastivedný zborník Považia XVIII: 143–173.

1997

Urbanová, V. Rastlinstvo Tepličky nad Váhom a jej blízkeho okolia. In Mikulík, D. (ed.). 730 rokov Teplička nad Váhom. Obecný úrad Teplička nad Váhom a Žilinská univerzita, Žilina. 343 pp.

1998

Galvánek, J., Urbanová, V. & Velička, J. Prírodné pomery. In Gajdičiar, J., Gacík, M. & Pastrnák, L. (eds). Turzovka 1598 – 1998. Nadácia 400 rokov Turzovky, Turzovka. p. 161–175.

Urbanová, V. Rastlinné spoločenstvá Národnej prírodnej rezervácie Kľak. Vlastivedný zborník Považia XIX: 63–76.

Urbanová, V. Charakteristika rastlinstva. In Správa o posudzovaní vplyvov na ŽP Horný Váh III, msc., Energetické využitie nízkymi riečnymi stupňami – stupne Hubová, Černová a Stankovany.

2000

Urbanová, V. Nelesné rastlinné spoločenstvá skalných biotopov NPR Manínska úžina. Vlastivedný zborník Považia XX: 71–83.

Urbanová, V. Dejiny sekcií Považského múzea v Žiline. Sekcia botaniky. Vlastivedný zborník Považia XX: 273–277.

Zaliberová, M. & Urbanová, V. Nová lokalita *Aphanes arvensis* – drobnobyľ drobná. Ochrana prírody (Banská Bystrica) 18: 51–54.

2001

Urbanová, V. & Mrva, M. *Cogente necessari tate* (Pod tlakom nevyhnutnosti). Múzeum XLVII: 28–30.

2002

Urbanová, V. Prírodné pomery – flóra a vegetácia Krivánskej Malej Fatry. Materiál k EIA, msc., depon. in Enviconsult, Žilina.

Urbanová, V. Floristická charakteristika obce. In Kolárovice 1312–2002. Obecný úrad Kolárovice, Kotešová. p. 88–95.

Urbanová, V. Zaujímavejšie floristické nálezy v Žilinskej kotline a v blízkom okolí. Vlastivedný zborník Považia XXI: 117–120.

Urbanová, V. Rastlinstvo na brehoch Váhu v úseku Domašínskeho meandra. Vlastivedný zborník Považia XXI: 105–115.

Urbanová, V. Príspevok k výskytu invázných druhov flóry v žilinskom regióne. Vlastivedný zborník Považia XXI: 101–103.

Urbanová, V. & Hallonová, K. (eds), Akvizície – katalóg k výstave venovanej 60. výročiu založenia Považského múzea v Žiline. Považské múzeum v Žiline, Žilina. 42 pp.

Prikryl, E. V., Hlôška, L. & Urbanová, V. Príroda mesta a okolia. In Churý, S., Kurucárová, J. & Štanský, P. (eds). Bytča. Mestský úrad v Bytči, Knižné centrum Žilina, Žilina. p. 75–79.

2004

Urbanová, V. Niekoľko zaujímavých floristických nálezov v oblasti severozápadného Slovenska. Vlastivedný zborník Považia XXII: 149–156.

Urbanová, V. Príspevok k výskytu mokradnej vegetácie na Kysuciach. Zborník Kysuckého múzea v Čadci 9: 79–81.

Urbanová, V. Floristická a fytoecenologická charakteristika PR Polková na Kysuciach. Ochrana prírody (Banská Bystrica) 23: 182–190.

Urbanová, V. Rastlinstvo. In Gerát, R. (ed.). Kysuce a Kysučania. Kysucká encyklopédia. 2. časť. Kysucké múzeum v Čadci, Čadca. 88 pp.

2006

Urbanová, V. Trávnato-bylinné porasty v okolí Korne a Klokočova na Kysuciach. Vlastivedný zborník Považia XXIII: 149–165.

2007

Urbanová, V. Botanika. Rastliny v zbierkach Považského múzea. Považské múzeum v Žiline, Žilina. 306 pp.

2009

Urbanová, V. Súčasný stav nelesnej flóry a vegetácie na vybraných lokalitách v Kysuckých Beskydách a v Kysuckej vrchovine. Vlastivedný zborník Považia XXIV: 109–127.

2011

Urbanová, V. Príspevok k poznaniu mokradných spoločenstiev v dolinách západnej časti Lúčanskej Fatry. Vlastivedný zborník Považia XXV: 166–181.

Urbanová, V. Rastlinstvo obce Trnové. In Hudec, V. (ed.). Trnové - monografia obce. Krajská knižnica v Žiline a Magma, Žilina. 447 pp.

Urbanová, V. Rastlinstvo Rosiny a okolia. In Kolektív autorov. Obrázky z Rosiny. Fragmenty z histórie a súčasnosti obce. OZ Prales. 35 pp.

2012

Hlôška, L. & Urbanová, V. Päťdesiatpäť rokov činnosti v oblasti prírodovedných disciplín v Považskom múzeu v Žiline. Múzeum LVIII/3: 5–8.

Urbanová, V. Charakteristika rastlinstva v okolí VD Hričov. Správa pre Ekospol, msc., Žilina. 17 pp.

Urbanová, V. Reminiscencie stále živé. In Kolektív autorov. Považské múzeum v Žiline 1942 – 2012, Považské múzeum v Žiline, Žilina. p. 95–96.

Urbanová, V. Botanika. In Kolektív autorov. Považské múzeum v Žiline 1942 – 2012, Považské múzeum v Žiline, Žilina. p. 58–59.

Urbanová, V. Vlasta Kristenová. In Kolektív autorov. Považské múzeum v Žiline 1942 – 2012, Považské múzeum v Žiline, Žilina. p. 87–88.

Urbanová, V. Kaštieľ v Krasňanoch. Budova Považskej galérie umenia. In Kolektív autorov. Považské múzeum v Žiline 1942 – 2012, Považské múzeum v Žiline, Žilina. p. 37–39.

2013

Urbanová, V. Park pri Budatínskom hrade a jeho premeny. Považské múzeum v Žiline, Žilina. 66 pp.

Urbanová, V. Teplomilné porasty s mrvicou perovitou *Scabioso ochroleucae-Brachypodium pinnati* Klika 1933 v Rajeckej kotline. Vlastivedný zborník Považia XXVI: 135–144.

Mgr. Marián Perný, PhD. (*17. 12. 1975 – † 5. 12. 2023)

Dňa 9. decembra 2023 sme stáli nad obcou Žibritov v bielej zasneženej krajine obklopení lúkami a lesmi Štiavnických hôr. Uprostred rozprávkovej krajiny však naše srdcia neplesali krásou ani radosťou. Stáli sme pred čiernym hrobom priateľa a kolegu, 47-ročného Mariána Perného. Uprostred všetkej tej bielej krásy mali sme v očiach slzy, v myslí zmätok a v duši prázdno z náhleho skonu mladého človeka, ktorého si väčšina z nás tak živo pamätala plného sily a života. To prázdno a zmätok zostáva aj po týždňoch od toho mrazivého decembrového dňa a nám nezostáva iné, len spomínať...

Marián Perný sa narodil 17. decembra 1975 v Trenčíne. V rodnom meste navštevoval základnú školu a v roku 1994 tu aj maturoval na Gymnáziu Ludovíta Štúra. Už na strednej škole mu učarovali kvetnaté lúky,

staré ovocné sady a drevenice kopaničiarskeho bielokarpatského kraja a táto láska mu zostala po celý život.

Po strednej škole odišiel do Bratislavy na Prírodovedeckú fakultu Univerzity Komenského študovať odbor biológia. Práve tu, v prvom ročníku vysokoškolského štúdia, sa cesty prvého autora týchto spomienok stretli s Mariánovými a prepletali sa následných niekoľko desaťročí. Boli sme nielen rovesníci a z rovnakého stredopovažského kraja (ja z blízkej Dubnice nad Váhom), ale aj s rovnakou záľubou pre botaniku a prírodu. Obaja sme si v treťom ročníku zvolili špecializáciu botanika; v roku 1998 sme spoločne vstupovali do Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV (SBS); ako študenti 5. ročníka sme v roku 1998 (so spolužiakmi Miroslavom Kapustom a Janom Ripkom) zakladali študentský botanický časopis Révové listy. Neskôr sme trávil veľa spoločného času buď na terénoch alebo v čase voľna v partii na dreveniciach, najskôr našich kolegov a šéfov Nelky Goliašovej na Bielych Vodách a Ivana Jarolímk a v Javorníkoch, až sme si ako partia zaobstarali vlastnú drevenicu v Javorníkoch. Jednou z Mariánových obľúbených činností bolo chytiť do ruky kosu a takto uprostred milovaných lúk relaxovať. Naša spoločná životná púť vyvrcholila tým, že sme sa stali po niekoľko rokov kolegami na jednom pracovisku.

V rámci špecializácie botanika robil diplomovú prácu u poprednej slovenskej floristky a systematičky doc. RNDr. Viery Ferárovej, CSc. na tému Flóra a vegetácia Chocholanskej doliny v Bielych Karpatoch. Maroš bol už ako vysokoškolský študent výborný florista, zapálený ochranár a náruživý zberateľ herbárových položiek a bez problémov zvládal náročné terénne práce. A keď k tomuto všetkému prirátame jeho lásku k Bielym Karpatom, neprekvapí, že jeho diplomová práca bola na vysokej úrovni a výsledky z nej neskôr publikoval v dvoch príspevkoch v Bulletin SBS. Jeho angažovanosť vo výskume a ochrane bielokarpatskej prírody počas vysokoškolských štúdií je zachytená aj na stránkach časopisu Bulletin SBS, kde sa od vedúcej jeho diplomovej práce dočítame, že dňa 22. 1. 1999 [v publikovanej verzii je rok chybné ako 1998] sa konalo

na Správe CHKO a BR Bílé Karpaty vo Veselí nad Moravou výročné stretnutie botanickej sekcie, kde krátku informáciu o diplomovej práci podal aj M. Perný, študent 5. ročníka PríF UK. Taktiež sa dozvieme, že keď výbor botanickej sekcie inicioval anketu o najlepší botanický nález na českej a slovenskej strane Bielych Karpát za posledných 5 rokov, vyhral ju objav česáka hrebenitého (*Scandix pecten-veneris*), ktorý do súťaže prihlásil práve on (Feráková Bull. Slov. Bot. Spoločn. 21: 71–72, 1999). Prvý autor príspevku má doposiaľ ako pamiatku na túto aktivitu Maroša, ako aj na naše spoločné terény strávené v tomto pohorí, v pracovni cenu za výhru v tejto ankete, ktorou je tepaný list orchidey z nehrdzavejúcej ocele.

Po skončení vysokoškolského štúdia nastúpil Marián Perný 1. septembra 1999 na interné doktorandské štúdium v odbore botanika na Botanický ústav Slovenskej akadémie vied (BÚ SAV) v Bratislave. Na Oddelení taxonómie vyšších rastlín [v súčasnosti Oddelenie evolúcie a systematiky] sa v rámci dizertačnej práce zaoberal taxonómiou druhu *Cardamine raphanifolia* a príbuzných taxónov v mediteránnej oblasti. Podobne, ako v prípade doc. Ferákovvej na vysokej škole, aj tu mal za školiteľa špičkového odborníka v danej oblasti, doc. RNDr. Karola Marholda, CSc. Aj v tomto výskumnom smere patrili Marián k najnadanejším doktorandom. K výborným znalostiam floristiky a zvládaniu terénnych prác (tentoraz v stredomorských krajoch od Pyrenej po Kaukaz), pridal aj osvojenie si morfometrických a karyologických metód a taktiež zvládnutie novo zavádzaných molekulárnych metód (najmä AFLP markerov). V tom čase sa tento výskumný smer v botanike na Slovensku ešte len rozbiehal, a preto v roku 2000 Marián absolvoval na Univerzite v Readingu vo Veľkej Británii kurz Advanced Course in Molecular Systematics. Následne zavádzali tieto techniky na Botanickom ústave SAV spolu s kolegyňou doktorandkou Juditou Lihovou (dnes Zozomovou), s ktorou realizoval aj početné laboratórne práce na Univerzite vo Viedni pod vedením ďalších svetových kapacít v danom odbore, dr. Andreas Tribsha a prof. Toda Stuessyho. Dizertačnú prácu úspešne obhájil v roku 2004 a bol mu udelený titul PhD.

V rámci dizertačnej práce dosiahol Marián priekopnícke výsledky, ktoré boli uverejnené v špičkových medzinárodných časopisoch *Annals of Botany* (Oxford), *Botanical Journal of the Linnean Society*, *Folia Geobotanica* a *Plant Systematics and Evolution*. Trvalou pamiatkou na toto jeho výskumné zameranie je aj opísanie štyroch nových žerušníc, ktoré tak navždy zostanú spojené s jeho menom: *Cardamine ×enriquei* Marhold, Lihová et Perný (2002), *C. silana* Marhold et Perný (2003), *C. acris* subsp. *pindicola* Perný et Marhold (2004) a *C. acris* subsp. *vardousiae* Perný et Marhold (2004). Za súbor prác o rode žerušnica publikovaných v roku 2005 získal v nasledujúcom roku od Slovenskej botanickej spoločnosti Cenu Pavla Sillingeru, udeľovanú mladým vedcom za ich mimoriadnu publikačnú aktivitu. Hoci sa po skončení doktorandského štúdia rodu *Cardamine* už ďalej nevenoval, ním zhromaždené dáta sú aj po takmer 20 rokoch jeho nasledovníkmi stále využívané v nových analýzach a Marián tak aj naďalej figuruje ako spoluautor recentných publikácií o tomto rode (pozri bibliografiu).

Počas Mariánovho doktorandského štúdia sa stretli jeho životné cesty s cestami druhej autorky príspevku. Maroša som vnímala ako človeka, ktorý nikdy nepotreboval byť v popredí, ale keď bolo treba, priložil ruku k dielu. Bol vždy ochotný pomôcť. V mojich vysokoškolských študentských časoch som sa s ním stretávala najmä na botanických exkurziách. Dokázal sa s nami, mladšími študentmi, podeliť o svoje poznatky nenúteno, zaujímavo. Aj vďaka týmto rozhovorom sme získali veľa informácií, ktoré nám zostali aj do neskoršej praxe.

Približne rok pred oficiálnym ukončením doktorandského štúdia (19. 11. 2004) bol Marián Perný 16. 10. 2003 prijatý na trvalý pracovný pomer na BÚ SAV, kde naďalej pracoval na Oddelení taxonómie vyšších rastlín, spočiatku ako odborný, po získaní PhD. titulu ako vedecký a od roku

2010 ako samostatný vedecký pracovník. V rokoch 2005 – 2008 bol kustódom herbárovej zbierky SAV za vyššie rastliny a zaslúžil sa o jej obohatenie o mnohé vlastné zbery. Od prijatia na BÚ SAV až do roku 2011 spolupracoval na vývoji a manažmente Botanického informačného systému, transformovaného neskôr do (žiaľ, nedokončenej) Databázy flóry Slovenska (Dataflos). V tomto období sa podieľal aj na vypracovaní niekoľkých hesiel pre Encyclopaedia Beliana (heslá vyšli v piatom a šiestom zväzku v rokoch 2007 a 2010). V rokoch 2006 – 2011 bol členom redakčnej rady časopisu Biologia (Bratislava). V roku 2013 bol ocenený ako člen Špičkového tímu SAV pod vedením prof. K. Marholda.

Počas pôsobenia na Botanickom ústave bol spoluriešiteľom množstva domácich aj zahraničných projektov, vrátane 6. rámcového programu EÚ „Európska sieť zaoberajúca sa uchovávaním semenného materiálu divorastúcich rastlín (ENSCONET)“ (2004 – 2009) a APVT projektov „Prehľad počtov chromozómov papraďorastov a semenných rastlín Slovenska“ (2002 – 2006), „Určovací kľúč papraďorastov a semenných rastlín Slovenska a riešenie taxonomických problémov niektorých kritických skupín v stredoeurópskom priestore“ (2005 – 2007) a ďalších, venovaných rodu *Cardamine* alebo príprave nových dielov monografickej edície Flóra Slovenska. Do dvoch dielov Flóry Slovenska (VI/3 a VI/4) spracoval sám alebo v spoluautorstve rody *Arenaria*, *Eremogone* a *Bistorta* a za druhý zmieneny diel získal v roku 2017 spolu s ďalšími autormi Cenu SAV udeľovanú Vedeckou radou SAV za mimoriadnu publikáciu.

Po absolvovaní doktorandského štúdia si začal hľadať vlastné objekty výskumu a postupne ho to ťahalo aj preč z Bratislavy. V roku 2008 začal pôsobiť na detašovanom pracovisku BÚ SAV v Banskej Bystrici, pričom bol v rokoch 2008 – 2013 vedúcim botanickej časti tohoto pracoviska.

Nedávke Banskej Bystrice uzavrel 9. mája 2009 v Španej Doline manželstvo s Katarínou Matúškovou. Spolu mali tri deti: Maťka, Karolínu a Haničku. Spočiatku bývali v Banskej Bystrici, neskôr sa sťahovali do Neniniec, Krupiny a posledných 13 rokov žili v Žibritove.

Počas pôsobenia v Banskej Bystrici prednášal študentom Katedry biológie a ekológie Fakulty prírodných vied UMB predmet Metódy výskumu rastlín a ich spoločenstiev a vo vedeckej práci sa venoval taxonomickým problémom tráv, najmä rodov *Avenula*, *Phleum* a *Puccinellia*, a taktiež výskumu agregátnej skupiny *Arenaria serpyllifolia* z čeľade Caryophyllaceae. Viedol aj niekoľko bakalárskych a diplomových prác študentov UMB zameraných na výskum týchto rodov, resp. skupín. Bol dlhoročným členom Českej botanickej spoločnosti, v rokoch 2008 – 2012 bol členom Komisie VEGA pre biologické vedy a v rokoch 2013 – 2015 členom komisie doktorandského štúdia pre program lesnícka fytológia. V závere profesionálnej kariéry na BÚ SAV získal VEGA grant zameraný na biosystematickú revíziu skupiny *Sorbus hybrida* v Karpatoch. Uskutočnil zbery v Karpatoch, Alpách a bulharských pohoriach, vrátane typových lokalít 6 taxónov, pričom zhromaždil približne 500 herbárových položiek zo 40 lokalít. Nazbieraný materiál aj cytometricky vyhodnotil. K 31. 12. 2015 odišiel na vlastnú žiadosť z Botanického ústavu SAV a výsledky tohoto výskumu už nepublikoval.

Mariánova botanická činnosť ho zaviedla na rôzne miesta Slovenska i do zahraničia. Podieľal sa napríklad na mapovaní nelesných biotopov v Južných Bielych Karpatoch, Považskom Inovci, Turčianskej kotline a Veľkej Fatre. Zúčastnil sa botanických terénov na Iberskom polostrove (od Pyrenejí po Galíciu; 2000, 2001, 2003), na Balkáne (od rumunských Karpát po Grécko; 2000 – 2002, 2008, 2010, 2013, 2014), v Apeninách (2001, 2006 – 2008), na Západnom Kaukaze (2001), v Alpách (2006, 2007, 2013), v Škandinávii (2007), na Kryme (2012).

Od roku 2016 vystriedal niekoľko povolání, pričom sa vrátil aj k svojej dlhoročnej záľube – ovocinárstvu a pestovateľstvu. Aby si prehĺbil poznatky v tomto smere, rozhodol sa študovať

odbor záhradníctvo na Strednej odbornej škole v Želovciach. Jeho obľúbenému floristickému výskumu však zostal verný aj naďalej. Botanike sa venoval vždy, keď mal príležitosť, o čom svedčí aj jeho veľký súkromný herbár s približne 15 000 položkami, ktorý zostavoval od roku 2016. Obsahuje doklady z rôznych oblastí Slovenska, Maďarska a Poľska. Osobitne ho zaujímali hybridy, napr. v rodoch *Potentilla*, *Prunella*, *Quercus*, *Rubus*, *Salix*, *Sorbus* a iné. V roku 2022 a 2023 v rámci projektu Štátnej ochrany prírody SR mapoval v Štiavnických vrchoch nelesné biotopy v okolí Žibritova, Svätého Antona, Prenčova a Podhoria. Pri terénnom výskume sa neuspokojil len so suchým zbieraním faktov, ale o študovanom území premýšľal v širších súvislostiach. Pri mapovaní druhov alebo robení fytoecologických zápisov ho napr. zaujímali prirodzené zmeny vo vývoji vegetácie daného územia, ako aj história využívania študovanej lokality a okolitej krajiny človekom.

V poslednom roku života sa mu dosť pohoršilo zdravie a na terénoch ho už sprevádzala jeho manželka. Tesne pred smrťou plánoval publikovanie svojich zaujímavejších botanických nálezov a mal absolvovať pohovor do súkromnej firmy na miesto botanika na mapovanie biotopov a vypracovávanie EIA posudkov. Ani jedno však už nestihol. Zomrel 5. 12. 2023 tesne pred polnocou v nemocnici vo Zvolene.

Odišiel človek milujúci prírodu, umenie, hudbu, literatúru, vynikajúci botanik a zapálený ochranca prírody, starostlivý manžel a otec. V Žibritove po ňom zostala knižnica s ca 3 000 titulmi a tisícky herbárových položiek. Najmä však zostala po ňom manželka a 3 deti, ktorých nadovšetko miloval, a ktorým tak veľmi chýba. Prajeme im, ale aj nám, aby sa rany z jeho náhlejšej smrti čím skôr zahojili, a aby jeho optimizmus a entuziazmus zostal v našich spomienkach.

Češť jeho pamiatke.

PAVOL MEREĎA ml. & ZUZANA BALÁŽOVÁ

Bibliografia Mgr. Mariána Perného, PhD.

1998

Perný, M. Krajové odrody ovocných drevín a ich využitie (Úvodná reč). Révové listy 1/1: 5.

1999

Hájek, M., Perný, M. & Méréďa, P. Floristický príspevek z Bukovských vrchu a Laborecké vrchoviny (SV Slovensko). Bull. Slov. Bot. Spoločn. 21: 143–149.

Perný, M. Z Bukovských vrchov do Nizkých Beskýd. Révové listy 1/2: 4.

Perný, M. Krajové odrody ovocných drevín a ich využitie. Hruška. Révové listy 1/4: 5.

Perný, M. Flóra a vegetácia Chocholanskej doliny (Biele Karpaty). Diplomová práca, msc., depon. in Prírodovedecká fakulta UK, Bratislava. 103 pp.

Perný, M. & Somogyi, J. Krajové odrody ovocných stromov. Oskoruša. Révové listy 2/1: 3.

Špalková, J. & Perný, M. Krajové odrody ovocných drevín a ich využitie 1. Biela slivka. Révové listy 1/2: 10.

2000

Perný, M. & Méréďa, P.: Príspevok k poznaniu vstavačovitých (Orchidaceae) Bielych Karpát (západné Slovensko). Bull. Slov. Bot. Spoločn. 22: 101–113.

2001

Perný, M. & Marhold, K. Taxonomy of the *Cardamine raphanifolia* group (Brassicaceae) European Mediterranean. In Stuessy, T., Mater, V., Hörandl, E. & Buchner, R. (eds). International symposium Deep morphology, Toward a renaissance of morphology in plant systematics, 18-21 October 2001, Vienna, Austria. Vienna. p. 64. [abstrakt]

2002

Kučera, J., Lihová, J., Marhold, K. & Perný, M. Towards a monograph of the genus *Cardamine* (Brassicaceae). In Anonymous (ed.). Plant species-level systematics, patterns, processes and new applications, 13-15 November 2002, Leiden, Abstracts. Leiden. p. 33. [abstrakt]

Kučera, J., Marhold, K., Lihová, J. & Perný, M. Monografické spracovanie rodu *Cardamine* L. (Brassicaceae) In Mlezivová, R. M. (ed.). IXth Congress of the Czech Botanical Society, Floras, distribution atlases and vegetation surveys in Central Europe, 19-23 August 2002, Lednice, Abstracts. Praha. p. 102–103. [abstrakt]

Marhold, K., Lihová, J. & Perný, M. Taxonomy and evolution of polyploid complexes in *Cardamine* (Brassicaceae) in Europe. In Anonymous (ed.). Plant species-level systematics, patterns, processes and new applications, 13-15 November 2002, Leiden, Abstracts. Leiden. p. 37. [abstrakt]

Marhold, K., Lihová, J., Perný, M., Grupe, R. & Neuffer, B. Natural hybridization in *Cardamine* (Brassicaceae) in the Pyrenees: evidence from morphological and molecular data. Bot. J. Linn. Soc. 139: 275–294.

Perný, M. & Marhold, K. Morfometrické a molekulárne štúdium polyploidných populácií zo skupiny *Cardamine raphanifolia* v západnom Mediteráne. In Mlezivová, R. M. (ed.). IXth Congress of the Czech Botanical Society, Floras, distribution atlases and vegetation surveys in Central Europe, 19-23 August 2002, Lednice, Abstracts. Praha. p. 67–68. [abstrakt]

Perný, M. & Marhold, K. Taxonomy and evolution of *Cardamine raphanifolia*. In Anonymous (ed.). Plant species-level systematics, patterns, processes and new applications, 13–15 November 2002, Leiden, Abstracts. Leiden. p. 43. [abstrakt]

2003

Marhold, K., Perný, M. & Kolník, M. Miscellaneous validations in Cruciferae and Crassulaceae. Willdenowia 33: 69–70.

Perný, M. [Bez názvu.] Révové listy 6/1: 17.

2004

Guttová, A. & Perný, M. Genetic variation within *Leptogium schraderi* agg. and its preliminary taxonomic implication. In Anonymous (ed.). Book of abstracts of the 5th IAL Symposium “Lichens in Focus”, Tartu (Estonia), 16-21. August 2004. Tartu, Tartu University Press. p. 15–16. [abstrakt]

Marhold, K., Lihová, J. & Perný, M. Exploring polyploid evolution in *Cardamine*: three polyploid complexes or just one? In Anonymous (ed.). Plant evolution in Mediterranean climate zones, IXth IOPB Meeting, 16-19 May 2004. Valencia. Valencia. p. 156. [abstrakt]

Marhold, K., Lihová, J., Perný, M. & Bleeker, W. Comparative ITS and AFLP analysis of diploid *Cardamine* (Brassicaceae) taxa from closely related polyploid complexes. Ann. Bot. (Oxford) 93: 507–520.

- Marhold, K., Perný, M. & Lihová, J. A new taxonomic treatment of some *Cardamine* taxa in the Balkan Peninsula. In Anonymous (ed.). XI OPTIMA Meeting / XIème Colloque d' OPTIMA, Abstracts / Resumes, 5-11. IX, 2004, Beograd. Beograd. p. 22. [abstrakt]
- Perný, M. Taxonomy of *Cardamine raphanifolia* and its relatives in the Mediterranean area. Dizertačná práca, msc., depon. in Botanický ústav CBRB SAV, Bratislava. 205 pp.
- Perný, M., Hodálová, I., Lihová, J., Kolník, M., Kučera, J., Marhold, K., Mártonfi, P., Mered'a, P. & Mráz, P. Database of chromosome counts of Pteridophytes and flowering plants of the Slovak Republic. In Anonymous (ed.). XI OPTIMA Meeting / XIème Colloque d' OPTIMA, Abstracts / Resumes, 5-11. IX, 2004, Beograd. Beograd. p. 145. [abstrakt]
- Perný, M., Tribsch, A. & Anchev, M. E. Intraspecific differentiation in the Balkan diploid *Cardamine acris* (*Brassicaceae*): molecular and morphological evidence. *Folia Geobot.* 39: 405–429.

2005

- Kučera, J., Lihová, J., Perný, M. & Marhold, K. Natural hybridization between *Cardamine raphanifolia* and *C. pratensis* (*Brassicaceae*) in NW Spain. In Anonymous (ed.). XVII International Botanical Congress, Vienna, Austria, Europe, 17.-23. June 2005, Abstracts. Vienna. p. 400. [abstrakt]
- Perný, M., Tribsch, A., Stuessy, T. F. & Marhold, K. Allopolyploid origin of *Cardamine silana* (*Brassicaceae*) from Calabria (southern Italy): karyological, morphological and molecular evidence. *Bot. J. Linn. Soc.* 148: 101–116.
- Perný, M., Tribsch, A., Stuessy, T. F. & Marhold, K. Taxonomy and cytogeography of *Cardamine raphanifolia* and *C. gallaecica* (*Brassicaceae*) in the Iberian Peninsula. *Pl. Syst. Evol.* 254: 69–91.

2006

- Chlebana, P. & Perný, M. Brest či mukuňa? Révové listy 8/1: 16.
- Perný, M. & Marhold, K. A new triploid hybrid in *Cardamine* found in NW Greece. In Anonymous (ed.). Abstracts 4th Balkan Botanical Congress. Sofia. p. 190. [abstrakt]
- Perný, M. & Šipošová, H. Report (26). In Mráz, P. (ed.). Chromosome number and DNA ploidy level reports from Central Europe – 2. *Biologia* (Bratislava) 61: 118.

2007

- Bernátová, D., Dítě, D., Dražil, T., Dúbravcová, Z., Feráková, V., Galvánek, D., Gobjdichová, E., Guttová, A., Hodálová, I., Hrivnák, R., Janišová, M., Karasová, E., Kliment, J., Kochjarová, J., Kubinská, A., Lackovičová, A., Lasák, R., Mártonfi, P., Michalková, E., Mišíková, K., Mertanová, S., Mráz, P., Peniašteková, M., Perný, M., Petrik, A., Pišút, I., Sádovský, M., Slovák, M., Stanová, V., Sychrová, S., Šimková, A., Šipošová, H., Šoltés, R., Turis, P., Uhrín, S., Valachovič, M., Vlčko, J. & Zlacká, S. Významné botanické územia na Slovensku. *Daphne*, Bratislava. 51 pp.
- Hájek, M., Roleček, J., Valachovič, M., Devánová, K., Hájková, P., Jarolímeck, I., Ripka, J., Němec, J., Perný, M. & Soldán, J. Lesní vegetace Bošácké doliny v CHKO Biele Karpaty. *Bull. Slov. Bot. Spoločen.* 29, Suppl. 1 (15): 3–20.
- Lihová, J., Kučera, J., Perný, M. & Marhold, K. Hybridization between two polyploid *Cardamine* (*Brassicaceae*) species in North-western Spain: Discordance between morphological and genetic variation patterns. *Ann. Bot. (Oxford)* 99: 1083–1096.

- Marhold, K., Mártonfi, P., Mered'a, P. jun., Mráz, P., Hodálová, I., Kolník, M., Kučera, J., Lihová, J., Mrázová, V., Perný, M. & Valko, I. Chromosome number survey of the ferns and flowering plants of Slovakia. Veda, Bratislava. 640 pp.
- Marhold, K., Mártonfi, P., Mered'a P. jun., Mráz, P., Hodálová, I., Kolník, M., Kučera, J., Lihová, J., Mrázová, V., Perný, M. & Valko, I. Karyologická databáza paprad'orastov a semenných rastlín Slovenska/Karyological database of ferns and flowerig plants of Slovakia. Version 1.0. <https://www.chromosomes.sav.sk>, cit. 20. 2. 2024.
- Perný, M. Vegetácia Chocholanskej, Melčickej a Kochanovskej doliny v Bielych Karpatoch. Bull. Slov. Bot. Spoločn. 29, Suppl. 1 (15): 103–142.
- Perný, M. Flóra Chocholanskej, Melčickej a Kochanovskej doliny v Bielych Karpatoch. Bull. Slov. Bot. Spoločn. 29, Suppl. 1 (15): 143–175.
- Perný, M. [autor hesiel]. In Prociková, A. (ed.). Encyclopaedia Beliana. Slovenská všeobecná encyklopédia. Piaty zväzok. Galb – Hir. Encyklopedický ústav SAV, Veda, Bratislava. 670 pp.
- Perný, M. [New chromosome number records in *Phleum*]. In Marhold, K., Mártonfi, P., Mered'a, P. jun. & Mráz, P. (eds). Chromosome numbers survey of the ferns and flowering plants of Slovakia. Veda, Bratislava. p. 433–435.
- Perný, M., Mártonfi, P. & Kolarčík, V. [New DNA ploidy level records in *Phleum*]. In Marhold, K., Mártonfi, P., Mered'a, P. jun. & Mráz, P. (eds). Chromosome numbers survey of the ferns and flowering plants of Slovakia. Veda, Bratislava. p. 433–435.

2008

- Perný, M., Kolarčík, V., Majeský, L. & Mártonfi, P. Cytogeography of the *Phleum pratense* group (Poaceae) in the Carpathians and Pannonia. Bot. J. Linn. Soc. 157: 475–485.
- Perný, M., Mártonfi, L. & Mártonfi, P. Karyological variation of the *Phleum pratense* group (Poaceae) in Europe. In Anonymous (ed.). Xth Symposium of the International Organization of Plant Biosystematics, 2-4 July, 2008, Vysoké Tatry, Slovakia, Book of Abstracts. p. 90. [abstrakt]

2009

- Olšavská, K. & Perný, M. *Cyanus graminifolius*. In Marhold, K. (ed.). IAPT/IOPB chromosome data 7. Taxon 58: 183, E11.
- Olšavská, K., Perný, M., Mártonfi, P. & Hodálová, I. *Cyanus triumfettii* subsp. *triumfettii* (Compositae) does not occur in the Western Carpathians and adjacent parts of Pannonia: karyological and morphological evidence. Nordic J. Bot. 27: 21–36.
- Perný, M., Mártonfi, L. & Hodálová, I. Reports (35–37). In Mráz, P. (ed.). Chromosome number and DNA ploidy level reports of vascular plants – 4. Biologia (Bratislava) 64: 1085–1086.

2010

- Olšavská, K., Perný, M. & Hodálová, I. Biosystematic study of the *Cyanus triumfettii* group (Compositae) in Central Europe. In Anonymous (ed.). XI International conference of International organization of plant biosystematists: evolution of plants from tropical to high-mountain ecosystem: focus on Asia. 2-4 September 2010. Aurangabad. p. 34. [abstrakt]
- Perný, M. [autor hesiel]. In Prociková, A. (ed.). Encyclopaedia Beliana. Slovenská všeobecná encyklopédia. Šiesty zväzok. His – Im. Encyklopedický ústav SAV, Veda, Bratislava. 686 pp.

2011

- Kucová, M., Verony, L. & Perný, M. Rozšírenie a cytogeografia skupiny *Puccinellia distans* (Poaceae) na Slovensku. In Galamboš, M. & Džugasová, V. (eds). Študentská vedecká konferencia Prif UK 2011: zborník recenzovaných príspevkov. Univerzita Komenského, Bratislava. p. 425–430. [elektronický zdroj]
- Mereďa, P. Jr., Bachorec, R., Goliašová, K., Kempa, M., Marhold, K., Miháliková, T., Mrázová, V., Perný, M., Ravas, S., Slezáková, V. & Uhlířová, J. Databáza flóry Slovenska (DataFloS). <http://www.dataflos.sav.sk>, cit. 20. 2. 2024.
- Olšavská, K., Perný, M., Kučera, J. & Hodálová, I. Biosystematic study of the *Cyanus triumfetti* group in Central Europe. *Preslia* 83: 59–98.
- Širka, A. & Perný, M. Skupina *Arenaria serpyllifolia* (Caryophyllaceae) na Slovensku: rozšírenie a vybrané karyologické a morfológické charakteristiky. In Galamboš, M. & Džugasová, V. (eds). Študentská vedecká konferencia Prif UK 2011: zborník recenzovaných príspevkov. Univerzita Komenského, Bratislava. p. 689–694. [elektronický zdroj]

2012

- Manel, S., Gugerli, F., Thuiller, W., Alvarez, N., Legendre, P., Letz, D. R., Marhold, K., Feráková, V., Mráz, P. & Perný, M. Broad-scale adaptive genetic variation in alpine plants is driven by temperature and precipitation. *Molec. Ecol.* 21: 3729–3738.
- Olšavská, K., Perný, M., Španiel, S. & Šingliarová, B. Nuclear DNA content variation among perennial taxa of the genus *Cyanus* (Asteraceae) in Central Europe and adjacent areas. *Pl. Syst. Evol.* 298: 1463–1482.
- Perný, M. *Eremogone* Fenzl. In Goliašová, K. & Michalková, E. (eds). Flóra Slovenska VI/3. Veda, Bratislava. p. 215–219.
- Perný, M. & Michalková, E. *Arenaria* L. In Goliašová, K. & Michalková, E. (eds). Flóra Slovenska VI/3. Veda, Bratislava. p. 219–230.

2013

- Olšavská, K., Perný, M., Löser, C. J., Stimper, R. & Hodálová, I. Cytogeography of European perennial species of *Cyanus* (Asteraceae). *Bot. J. Linn. Soc.* 173: 230–257.

2016

- Bernátová, D., Danihelka, J., Dítě, D., Eliáš, P. jun., Feráková, V., Goliašová, K., Grulich, V., Hodálová, I., Kochjarová, J., Kučera, J., Letz, D. R., Májeková, J., Mereďa, P. jun., Michalková, E., Miháliková, T., Perný, M., Schwarzová, T., Slovák, M., Šipošová, H., Štubňová, E., Ťavoda, O., Uherčíková, E. & Zaliberová, M. Flóra Slovenska VI/4. Veda, Bratislava. 778 pp.
- Kochjarová, J., Letz, D. R., Hrivnák, R., Kliment, J., Mereďa, P. jun., Janišová, M., Perný, M., Ujházy, K., Ujházyová, M., Valachovič, M. & Vlčko, J. Aktuálne údaje ku flóre vybraných lokalít v blízkom okolí Zvolena (Kremnické vrchy, stredné Slovensko). *Bull. Slov. Bot. Spoločn.* 38, Suppl. 3: 121–166.
- Mereďa, P. ml., Feráková, V., Goliašová, K., Hodálová, I., Perný, M. & Šipošová, H. Taxóny spojené s menom Jána Futáka. *Bull. Slov. Bot. Spoločn.* 38, Suppl. 3: 171–203.
- Perný, M. *Bistorta* (L.) Scop. In Goliašová, K. & Michalková, E. (eds). Flóra Slovenska VI/4. Veda, Bratislava. p. 550–557.

2018

Perný, M. [autor hesiel]. In Encyklopedický ústav SAV. Encyclopaedia Beliana. <https://beliana.sav.sk>, cit. 20. 2. 2024.

2021

Kantor, A., Kučera, J., Šlenker, M., Perný, M., Breidy, J., Marhold, K., Slovák, M. & Zozomová-Lihová, J. Taxonomy and phylogeny of *Cardamine* (Brassicaceae) species endemic to the Balkan Peninsula, Anatolia and the Caucasus. In Anonymous (ed.). Abstracts Book. 1st International conference on botany and mycology, Sofia. 25-26 October 2021, Sofia, Bulgaria. Institute of Biodiversity and Ecosystem Research, Sofia. p. 22. [abstrakt]

Šlenker, M., Kantor, A., Marhold, K., Schmickl, R., Mandáková, T., Lysak, M. A., Perný, M., Coboňová, M., Slovák, M. & Zozomová-Lihová, J. Allele sorting as a novel approach to resolving the origin of allotetraploids using Hyb-Seq data: A case study of the Balkan mountain endemic *Cardamine barbaraoides*. *Front. Plant Sci.* 12: 659275.

Šlenker, M., Perný, M., Zozomová-Lihová, J. & Marhold, K. Taxonomic position and circumscription of *Cardamine barbaraoides* (Brassicaceae), a systematically challenging taxon from the Balkan Peninsula. *Phytotaxa* 502: 111–132.

Spomienka na RNDr. Máriu Luxovú, DrSc.

V septembri 2024 uplynie sto rokov od narodenia Márie Luxovej, vynikajúcej vedeckej pracovníčky v oblasti anatómie a fyziológie rastlín. Využívam túto príležitosť pripomenúť si jej osobnosť, prínos pre botanický výskum a najmä významný vklad do poznania štruktúry a funkcií koreňov rastlín.

Počas štúdia na Prírodovedeckej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave mal veľký vplyv na rozvoj vedeckých kvalít Dr. Luxovej vynikajúci vedec svetového formátu, prof. Bohumil Němec. Pracovné a osobné kontakty udržiavali aj v čase, keď Dr. Luxová so spolupracovníkmi budovala pracovisko na Patrónke, zakladala a viedla prvé Laboratórium rastlinnej biológie, neskôr ako súčasť Botanického ústavu v rámci novovznikajúcej SAV. Pamätám si jednu návštevu prof. Němca v skromných priestoroch „Anatómie“, kde som v rokoch 1962 – 1963 ako pomocný technik pracovala. V tom čase som prešla viacerými laboratóriami oddelenia fyziológie rastlín, ale najviac ma zaujala práca v laboratóriu botanickej mikrotechniky, v ktorom ma Dr. Luxová trpezlivo za-

učala do prípravy preparátov pre svetelnú mikroskopiu a neskôr viedla moju diplomovú prácu. Na Botanický ústav som sa vrátila po skončení štúdia na Prírodovedeckej fakulte UK a cenila som si, že ma Dr. Luxová prijala ako aspirantku. Veľmi jej záležalo na zavedení elektrónovej mikroskopie na oddelení a mňa viedla k tomu, aby som túto techniku zvládla a využila v práci na aspirantskej dizertácii. Ako školiteľka, aj počas ďalšej spolupráce, po celé roky odovzdávala svojim študentom aj ostatným kolegom poznatky a rady zo svojich vlastných vedeckých skúseností.

Pri svojej vedeckej praxi si Dr. Luxová osobne pripravovala študovaný materiál v laboratóriu – odber vzorky, orientáciu parafinového bločku a jeho rezanie na mikrotome. Najviac ju tešilo objavovanie nových štruktúrnych vlastností objektu na preparátoch vo svojom svetelnom mikroskope. Nasledovala dokumentácia pozoruhodných výsledkov, ktorú popri vlastnej výskumnej práci vytváral, ako expert v mikrofotografii, manžel Dr. Andrej Lux. Spoločne každý záber hodnotili a zlepšovali, až kým vznikol obraz vynikajúcej kvality vhodný pre publikáciu. Študovať články Dr. Luxovej možno odporúčať popri originálnych výsledkoch aj pre ich excelentné mikrofotografie, dokonale znázorňujúce často komplikované štruktúrne vlastnosti pletív a buniek.

Počas svojej vedeckej kariéry študovala štruktúrne vlastnosti viacerých rastlinných objektov. Dokonale sa orientovala v anatómii primárnych a sekundárnych pletív v listoch, stonkách bylín a drevín rôznych druhov rastlín (plamienok, chvojník, ľan, marhuľa, rajčiak, topoľ, lykovec). Široký záber svojich poznatkov uplatnila v súborných prácach, kapitolách knižných publikácií, monografiách a vysokoškolských učebniciach.

Najvýznamnejšie sú však poznatky, ktoré získala a publikovala pri štúdiu štruktúrnej organizácie primárneho koreňa rastlín (prevažne jačmeň, kukurica) vo vzťahu k jeho vývinu a funkciám. Charakterizovala rozdiely v priebehu mitotickej aktivity, diferenciácie a dozrievania buniek jed-

notlivých pletív pozdĺž koreňa, čím výrazne prispela k nášmu korektnému náhľadu na štruktúrnú a funkčnú heterogenitu koreňovej špičky. Zistila závislosť vývinu vaskulárneho vzoru koreňov od endogénnych a exogénnych podmienok na modeli vyvíjajúceho sa embrya kukurice a podobnú závislosť opísali spolu s manželom v adventívnych koreňoch topoľa.

Dokonale poznanie histogenézy koreňa s dôrazom na vaskulárny systém vyústilo do oblasti funkčnej anatómie, do ktorej Dr. Luxová prispela významnými výsledkami. Sú to predovšetkým experimentálne dôkazy o gradiente vaskulárneho vzoru centrálného valca pozdĺž seminálneho a nodálnych koreňov jačmeňa a o diskontinuite xylémových dráh v mieste iniciácie a napojenia bočných koreňov. Na báze koreňa jačmeňa objavila hydraulickú ochrannú zónu („safety zone“) so špecifickými anatomickými vlastnosťami xylému. Tieto poznatky sú dôležité pre hydraulickú funkciu koreňa.

Popri svojej experimentálnej práci a bohatej publikačnej činnosti venovala Dr. Luxová mnoho času a energie vedeckej výchove študentov, prednáškam na domácich a zahraničných vedeckých podujatiach a vedecko-organizačnej práci. Jej úlohou bolo pripravovať program sekcií o štruktúrach a vývine koreňa na viacerých zo série medzinárodných sympózií o koreňoch rastlín. Na základe jej prednášky na prvom takomto sympóziu (1971) dostala pozvanie na prominentné vedecké podujatie Harvard University v USA. V tých rokoch boli vycestovania vedeckých pracovníkov výnimočné. Keď musela pani doktorka k získaniu víza osobne na americkej ambasáde absolvovať skúšku z anglickej konverzácie, súhlasila, ale s podmienkou, že sa bude diskusia týkať anatómie a biológie rastlín. Tak skúška dopadla výborne.

Z osobných skúseností, ale aj v príhovoroch kolegov k životným jubileám Dr. Luxovej sa jej priznávajú vlastnosti výnimočných osobností: nadšenie pre vlastnú prácu aj záujem o prácu a úspechy kolegov, prísnosť a láskavosť, tolerantnosť, nekompromisnosť k lajďáctvu, ochota pomôcť, poradiť, podeliť sa o svoje vedomosti a skúsenosti. Tieto vlastnosti spolu s vynikajúcimi pracovnými výsledkami boli podkladom pre ocenenia zo SAV ako Osobnosť SAV (2004 *in memoriam*), zvolenie za Čestnú členku Slovenskej botanickej spoločnosti, a rozhodnutie rastlinných fyziológov, že najlepšie plagátové príspevky mladých vedeckých nádejí na pravidelných česko-slovenských konferenciách experimentálnej biológie rastlín získavajú Cenu Márie Luxovej. Spolupracovníci si ju pripomínajú aj v Galérii osobností Botanického ústavu CBRB SAV.

MILADA ČIAMPOROVÁ

Bibliografia RNDr. Márie Luxovej, DrSc. – doplnok

(do roku 1984 pozri *Biológia Bratislava*, 39: 913–918, 1984; do roku 1992 pozri *Biologia, Bratislava*, 50/1: 122–123, 1995)

1993

Luxová, M. Profesor Bohumil Němec a Slovensko. *Bull. Exp. Biol. Rostlin, Praha* 6: 9–10.

1997

Luxová, M. Changes of vascular pattern in roots. *Acta Univ. Carolinae, Biologica* 41: 121–132.

2001

Lux, A. & Luxová, M. Secondary dilatation growth in the root endodermis. In Gašparíková, O., Čiamporová, M., Mistrík, I., Baluška, F. (eds), *Recent Advances in Plant Root Structure and Function*. Kluwer Acad. Publ. Dordrech/Boston/London, p. 31–37.

2003

Lux, A. & Luxová, M. Growth and differentiation of root endodermis in *Primula acaulis* Jacq. *Biol. Plant.* 47/1: 91–97.